

Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Demokratikleşme ve Siyaset

Özcan, G., Turan, Ö., Boşnak, B., & Erçetin, T. (Ed.). (2024). *İlk yüz-yılı biterken Cumhuriyet: Demokratikleşme momentleri, sıradan insanlar ve siyaset*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Deniz Kaynak

Cumhuriyet'in ilanının 101. yılında yayımlanan bu kitap, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yüzyılını çok boyutlu bir şekilde analiz eden disiplinlerarası bir derleme çalışmasıdır. 2023 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde düzenlenen aynı başlıklı konferansın genişletilmiş ve metinleştirilmiş hali olan kitap, siyaset bilimi, tarih, sosyoloji, hukuk, mimarlık ve edebiyat gibi farklı alanlardan akademisyenlerin katkılarıyla şekillenmiştir. Kitabın temel amacı, Cumhuriyet'in demokratikleşme sürecinde yaşanan kırılmaları, toplumsal değişimleri ve siyasal momentleri "sıradan insanlar"ın deneyimleri üzerinden tartışmaktır. Bu yönüyle kitap hem elitlerden hem de halktan gelen dinamikleri birlikte okumaya davet etmektedir.

Kitabın farklı perspektifler içeren bölümlerinden ilki Erken Cumhuriyet Dönemidir. Bu dönem milliyetçilik, nüfus mübadelesi gibi temalarla ele alınırken aynı zamanda kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerine değerlendirmeler yer almaktadır. Daha sonra Türkiye'de demokrasi tarihinin en önemli meselelerinden olan seçmen davranışı, popülizm, Kemalizm, sağ-sol siyasetin dönüşümü ve dış politika tartışmalarına yer verilmiştir. Makalelerde, 1920'lerden 2020'lere kadar çeşitli siyasal açılımlar, protesto dalgaları ve kültürel direniş biçimleri incelenmiştir. 1960'lar ve 1970'lerde toplumsal hareketlerin iletişim stratejileri, kadın hareketinin dönüşümü, kimlik temelli siyasi meseleler ön plana çıkmaktadır. Sosyo-

@ Araştırma Görevlisi, İstanbul Arel Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, denizkaynak@arel.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7022-0581

📖 Kaynak, D. (2025). Cumhuriyetin yüzüncü yılında demokratikleşme ve siyaset. *Güncel Sosyoloji*, 3(1), 134-136.

📄 guncelsosyoloji.com

Online Basım: 30.06.2025

loji ve siyaset bilimi alanları için en önemli meselelerden biri olan laiklik üzerine de geniş değerlendirmelere yer verilmiştir. Türkiye’de laikliğin tarihsel gelişimi, kurumsal yorumu ve güncel durumu ele alınmıştır. Bir diğer önemli alan olan azınlık çalışmalarında, Cumhuriyet tarihinde azınlıkların yurttaşlık deneyimine ilişkin göç bağlamında değerlendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca kentlerin toplumsal dönüşümlerle olan ilişkisini açıklamak üzere Ankara’nın başkent olarak inşası, konut politikaları, neoliberal kentleşme ve Cumhuriyet’in şehircilik politikaları incelenmiştir. Kentsel mekânların ideolojik taşıyıcılığı olduğu vurgusu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca ekonomi ve kurumlar ilişkisine, kadın hareketinin yüz yıllık serüvenine, Cumhuriyetin ikinci yüzyılına dair eleştirilere de yer verilmiştir. Buradan hareketle kitabın demokratikleşme, toplumsal hareketler, laiklik, göç, mekânsallık, popülizm, Avrupalılaşma, kadın hareketi ve feminizm temaları üzerinden spesifik konuları ele aldığını izlemek mümkündür.

Kitabın en belirgin yönlerinden biri disiplinlerarası yaklaşımıdır. Farklı disiplinleri bir araya getiren zengin ve bütüncül bir yaklaşım izlenmiştir. Siyaset bilimi, tarih, hukuk, şehircilik, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve sosyoloji gibi çeşitli alanlardan beslenen katkılar, Cumhuriyet’in yüzyıllık serüvenine çok boyutlu bir perspektifle yaklaşılmasını mümkün kılmaktadır. Kitap aynı zamanda resmi ve yerleşik anlatılara eleştirel bir mesafeyle yaklaşarak, Cumhuriyet tarihini farklı hafızalar, kimlikler ve kırılmalar üzerinden yeniden düşünmeyi sağlamaktadır. Yalnızca geniş çaplı tarihsel gelişmelere değil, aynı zamanda sıradan bireylerin gündelik yaşam deneyimlerine eğilerek mikro tarihsel bir bakış açısını da ön plana çıkarmakta; böylece tarihsel anlatının merkezine farklı toplumsal kesimleri yerleştirmektedir.

Kitabın gelişmeye açık yönlerini ele aldığımızda; birkaç temaya ait bazı kavramların tekrar etmesi bütünlüğü bozan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Popülizm, laiklik ve yurttaşlık kavramlarının dağınık bölümlerde ele alındığı görülmekte, bu durum tekrar eden değerlendirmelere yol açmaktadır. Ayrıca, kitabın bütününde yer alan adlandırmaların eleştirel bir bakış açısının ürünü olduğu dikkate alınmalı ve buna göre değerlendirilmelidir. Ek olarak, siyasal gündemin ve dış politika önceliklerinin çok hızlı değiştiği bir bağlamda değerlendirildiğinde, kitap çok yeni yazılmış olmasına rağmen bazı tespitlerin kısa sürede güncelliğini yitirebildiği görülmektedir. Örneğin kitapta yer alan Avrupa Birliği–Türkiye ilişkilerine dair bölüm, kapsamlı bir çerçeve sunmasına ve dönemin güncel verilerine dayanmasına rağmen günümüz politik gelişmeleri süreçleri başka yerlere taşımıştır. Dünyada ve Türkiye’de siyasal, ekonomik ve diplomatik gelişmelerin hızla değişmesi, özellikle dış politika analizlerinde zamana duyarlılığı ve bağlamı dikkate almayı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle okuyucunun, ilgili bölümü değerlendirirken metnin yazıldığı dönemin koşullarını göz önünde bulundurması; güncel gelişmeler ışığında bu analizleri tarihsel bir çerçeve içinde okuması yerinde olacaktır.

Cumhuriyetin yüz yılına dair farklı konularda yazılmış otuz makalenin derlemesi olarak Bilgi Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan bu kitap, okuyucuya Cumhuriyet'in önemli meseleleri hakkında farklı perspektifler sunmaktadır. Görülmektedir ki, geçmişten günümüze sıradan insanların daimi meselelerine karşın, her yeni gün yeni bir bağlamda incelenmesi gereken meseleler de vardır. Bu kitapta yer alan tüm konular, güncel gelişmeler ışığında yeniden değerlendirilmesi önem taşıyan ve özellikle tarih, siyaset bilimi, sosyoloji gibi alanların temel tartışmaları olan konulardır. Bu tartışmalar her bir yeni politik ve toplumsal gelişme ile yeniden ve farklı perspektiflerle ele alınmalıdır. Bu bağlamda bu kitap on yıl sonra yeniden aynı temalarla oluşturulacak olursa, aynı konularda bambaşka değerlendirmeler okuyucuları bekliyor olacaktır. Toplumsal anlamda büyük dönüşümlerin tetiklendiği kritik zaman aralıklarına işaret eden 'momentler' sosyal bilimlerin yeni tartışmaları için bambaşka kapılar açmaktadır.